

Verslag van de maandelijkse bijeenkomst

Te Maastricht op 5 juni

Na een woord van welkom en enkele mededelingen door de voorzitter, vroeg de heer Meijs het woord. Hij deelde mee bezorgd te zijn over de verarming van de bermflora door overmatig en te vroeg maaien. Ook vindt hij de Limburgse bossen voor bezoekers achteruit gaan. Men heeft er geen doorkijk meer en heel wat bossen, maar ook andere terreinen, worden afgesloten. Besloten wordt om later nog eens op dit probleem terug te komen.

Br. Virgilius Lefeber deelt mee op 6 mei op de Sint Pietersberg bij Kanne op een *Salix vaguis* een exemplaar van *Colletes cunicularius* L. gevonden te hebben.

Vervolgens laat de heer Latour een fossiele zeeëgel van de soort *Henipneustus oculatus* zien.

Paul Vossen deelde mee op 5 mei bij Neerharen een Roodkeelpieper te hebben waargenomen.

Hierna kreeg als eerste de heer Nillesen het woord over het hoofdthema van de avond: de in het Rijnland gelegen Kaisersstuhl.

De Kaisersstuhl ligt 60 km ten noorden van Basel en 20 km ten noordwesten van Freiburg, tussen de Vogezes en het Zwarte Woud en heeft een oppervlakte van $\pm 92 \text{ km}^2$. Hij ligt in een gebied, waarvan de ondergrond bestaat uit gneis en graniet met er bovenop een pak kalksteen. Tijdens het oligoceen is er in dit pakket een breuk ontstaan, die zich uitstrekte van de Rhônedelta tot in Zuid-Noorwegen. Deze - de Rijndal slenk - zakte steeds dieper weg. Daardoor werden de Vogezes en het Zwarte Woud omhooggedrukt, en ontstond er in dit dal een meters dikke sedimentatie. In het Mioceen werd de aarde weer actief en ontstond er bij een snijpunt van breuken in de slenk een zwakke stratovulkaan. De lavastromen reikten niet verder dan 1 km en waren zelden dikker dan 10 m. De vulkanische gesteenten van de vulkaan zoals as, lava, tuf en grotere brokstukken, liggen dus boven op de oudere gesteenten uit het

Bovenoligoceen. Uit de van 40 tot 100 km diepte opstijgende magma is er subvulkanisch materiaal uitgekristalliseerd, waaronder plagioklaas en alkaliveldspaat.

De mineralen die Kaisersstuhl beroemd gemaakt hebben en die tot deze twee groepen behoren zijn: Limburgiet, Maudhaldiet en Karbonatiet. In het midden Mioceen zijn er op de Kaisersstuhl zoetwater afzettingen gevormd, waarvan nu echter bijna niets meer is terug te vinden. De vulkaan zelf is gevormd middels drie uitbarstingen en was vroeger hoger dan de Vogezes. Erosie en het verder dalen van de bodem heeft ervoor gezorgd dat we nu voor een vulkaanruïne staan. Op een enkele plaats is de erosie zover voortgeschreden dat het subvulkanische Karbonatiet aan de oppervlakte is komen te liggen. Deze erosie duurde tot het Pleistoceen. Op het einde van de ijstijd werden er door de enorme watermassa's grote hoeveelheden puin aangevoerd en werd er door de westenwind een geweldige laag löss op de Kaisersstuhl afgezet. 85% van de Kaisersstuhl is er mee bedekt. De veranderingen in de jongste tijd in dit gebied zijn vooral een gevolg van veranderingen van de Rijn-bedding. Zo is de vorige eeuw o.l.v. de landmeter Tulla de Rijnbedding verlegd. De nieuwe smallere bedding zorgde ervoor dat de Rijn ter plekke sneller ging stromen. Gevolg hiervan was een diepere insnijding van de Rijn en een daling van de grondwaterspiegel in het gebied. Het klimaat. Veel regen die vanuit het westen richting Kaisersstuhl komt, wordt opgevangen door de Vogezes. Vanuit het Zuiden ligt het gebied open voor de voor de warme zuidenwinden. Gevolg hiervan is, dat dit gebied het warmste en droogste gebied van Duitsland is. Hieraan dankt de Kaisersstuhl enkele beroemde plantengemeenschappen met o.a. de xerobromiden, en dieren als de smaragd-hagedis is (*Lacertus viridis*). Een plant die hier goed gedijt is de druif. Al vanaf 769 is druiventeelt in dit gebied bekend. Als gevolg van een ruilverkave-

ling (Rebflurbereinigung) in het begin van de 70er jaren zijn de vele oorspronkelijke kleine terrassen uitgebouwd tot enorme terrassen waardoor de rentabiliteit van de druiventeelt is vergroot, maar waardoor het landschap er niet mooier op is geworden. Enkele bijzondere dieren die er waargenomen werden: Koninginnepage (*Rapilio machaon*), Mivlinder (*Callistegemi*), Kalkgrasdikkopje (*Spialia sertorius*), Moerasparelmoervlindertje (*Euphydryas aurina*), *Melitaea phoebe*, *Melitaea cuixia* (Veldparelmoervlinder), *Millicta parthenoides*, Bruinblauwtje (*Aricia agestis*), *Lysandra bellargis*, *Glaucopteryx alexis*, Valse gele luzerne vlinder (*Colias australis*), Gewoon blauwtje (*Poliomatus icarus*), Distelvlinder (*Cynthia cardui*).

Hierna liet de heer Hillegers aan de hand van een serie dia's zien hoeveel bijzondere planten er in dit gebied voorkomen. Hij verdeelt ze onder aan de hand van de verschillende biotopen waarin ze voorkomen.

Het eerste deel van zijn verhaal:

1) Wijngaarden: Kandelaartje, druifjes, Akkergeelster, Vuurlilie, Knikken-de vogelmelek, Duitse andoorn, Kroonkruid.

2) Bos: Turkse lelie, Climatis, Salomonszegel, Leverbloempje, Guldenbouterbloem.

3) Weide: Voorjaarslathyrus, *Viola mirabiles*, Stinkend nieskruid, Vrouwe-schoentjes, Muggenorchis, Zandwolfsmelk, Slanke sleutelbloem, Weideklokje, *Anemone sylvestris*.

4) Flussaauwen: Viltkruid, Zilverganzerik, Addertong, Pijlbrem, Helmkruid, bremrapen; allemaal soorten die nogal tegen de droogte kunnen.

Het tweede deel van zijn verhaal gaat vooral over de droge kalkgraslanden. Ook hier dreigde veel van de oorspronkelijke flora verloren te gaan door "verwildering" van de graslanden. Door beweiding met schapen is achter een groot deel van de oorspronkelijke flora behouden gebleven. Men kan er nu nog tegen komen: Kegelbloem, Engbloem, Bolrapunzel, Kalkbedstro, salvia's, Krijttravik, Wildemanskruid, Fakkelsgras, Aange-

brande orchis, Morgenster, Harlekijn, Muggeorchis, Esparcette, Zonneroosje, Soldaatje, Rapunzelklokje, Bergnachtorchis, Graslentie, Bloedooievaarsbekje, Aapjes orchis, Hond-

kruid, Hommelorchis, Gevlekt havikskruid, Asperge orchis, Spinneorchis, Witte rapunzel en Wondklaver. Na beide sprekers bedankt te hebben

voor hun bijdragen en uitdrukking te hebben gegeven aan de algemene bewondering van de fraaie dia's, sloot de voorzitter de bijeenkomst.

Jaarverslag 1985

Verslag van de secretaris

Op 31 december 1985 telde het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg 808 leden, 34 minder dan op 1 januari van het verslagjaar. Gelukkig lijkt deze afname vooralsnog geen tendens te zijn gezien de lichte groei (32 leden) die het Genootschap in het vorig verslagjaar doormaakte. Het Natuurhistorisch Maandblad werd aan 1009 adressen verstuurd: naast leden ook aan abonnees en instellingen en verenigingen waarmee het Genootschap een ruilverkeer van tijdschriften onderhoudt. In de loop van het verslagjaar zijn in overleg met het Natuurhistorisch Museum Maastricht de door ruilverkeer verkregen tijdschriften echter op hun waarde voor de bibliotheek van het Museum beoordeeld hetgeen geleid heeft tot het opzeggen van een aantal ruilvereenkomsten en het afstoten van een deel van het tijdschriftenbestand van de bibliotheek van het Museum.

In 1985 waren binnen het Genootschap studie- en werkgroepen actief op het gebied van planten, vogels, zoogdieren, amfibieën en reptielen, vlinders, kevers, spinnen, paddestoelen, bomen en onderaardse kalksteengroeven. De resultaten van de gezamenlijke studie leidde tot tientallen artikelen in o.a. het Natuurhistorisch Maandblad en in periodieken of jaarverslagen van de studiegroepen zelf. Enkele studiegroepen zijn bovendien nauw betrokken bij ambtelijk overleg inzake beheer en bescherming van natuur en milieu in Limburg.

De kringen in Heerlen, Maastricht en Venlo mochten zich nog steeds verheugen in een grote belangstelling voor de door hen georganiseerde (doorgaans maandelijks) bijeen-

komsten en excursies.

Het Bestuur van het Genootschap bestond in het verslagjaar uit mevrouw C. Adams-Kaastra (penningmeester), de heren G. van Beek (vanaf 2 juni), A.J.J. Broen, W.F. Bult (tot 2 juni), C. van Geel, D. Th. de Graaf (secretaris), L.G.M. Hensels, mevrouw M. Lejeune (vanaf 2 juni), en de heren A.J.W. Lenders, A.J. Lever (vice voorzitter), G.J.M. Roelofs (tot 2 juni), J.M.C.P. Schoonen (vanaf 2 juni), P. Spreuwenberg, C.A.J. Thissen (2e secretaris), W.G.L.M. Vergoossen en F.S. van Westreenen (voorzitter). Het Bestuur kwam in het verslagjaar 5x bijeen; daarnaast vergaderde het Dagelijks Bestuur (bestaande uit de hiervoor met functie genoemde bestuursleden) enkele malen over de lopende zaken binnen de vereniging, om de andere bestuursvergaderingen voor te bereiden en om besluiten uit te voeren.

De heer A.G.M. Koomen verzorgde als volontair medewerker de ledenadministratie die in het verslagjaar verder geautomatiseerd werd.

De heer W.J.C.M. Ganzevles coördineerde de werkzaamheden van de Vogelstudiegroep en beheerde het omvangrijke door Genootschap en Vogelwacht Limburg aangelegde waarnemingsarchief.

Het verslagjaar stond voor een groot deel in het teken van het 75-jarig jubileum van het Genootschap. Een lustumcommissie bestaande uit de heren A.J.J. Broen, C. van Geel, D.Th. de Graaf, C.A.J. Thissen, G.L.M. Vergoossen en F.S. van Westreenen bereidde de jubileumactiviteiten voor en coördineerde de voorbereidende werkzaamheden. Een van de hoogtepunten vormde het in samenwerking

met de Koninklijke Nederlandse Botanische Vereniging en het Natuurhistorisch Museum Maastricht op 2 en 3 mei georganiseerde internationaal symposium "Wilde Flora Bedreigd! Beschermd?" Aan dit door minister J.G.M. Braks geopende symposium namen ruim 240 deskundigen en belangstellenden uit 5 landen deel. Het verslag van het symposium (verschenen als afl. 3-4 van Reeks XXXV van de Publicaties van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg) met daarin een twintigtal aanbevelingen voor beter beleid inzake de bescherming van de wilde flora werd onlangs aangeboden aan de heer L.M. Vonhoff, Voorzitter van de Natuurbeschermingsraad. Een tweede hoogtepunt in het jubileumjaar vormde de uitgave (in samenwerking met de Vogelwacht Limburg) van het boek "Vogels in Limburg". Leden van de Vogelstudiegroep en de Vogelwacht Limburg hebben in deze nieuwe Limburgse "avifauna" het resultaat van bijna 10 jaar intensief (veld)onderzoek gebundeld waardoor na verwerking van oudere gegevens weer een actueel beeld is ontstaan van de vogelstand in de provincie Limburg. Het eerste exemplaar van dit (landelijk door uitgeverij Ef & Ef te Thorn gedistribueerde) boek werd tijdens de jubileumviering op 23 november overhandigd aan de Commissaris der Koningin in Limburg, de heer J. Kremers.

Tijdens deze jubileumviering werden het Genootschap ook tal van kadoos aangeboden waarvan hiervan slechts enkele worden genoemd. Niet onvermeld mag blijven het kado van Zonta International, een cheque ter waarde van f 7.800,— bestemd voor uitbreiding van het computersysteem van het Genootschap. Uit handen van de